

חדשות הגן הזואולוגי

שפע של הטלות ובקיעות.... אפרוחים וגוזלים בגן הזואולוגי

בחדשות החורף סיפרנו על בקיעה של גוזלי תנשמות ואפרוחי נָנָה ועל תקוותנו שגם המנדרינים, מתושבי הגן החדשים ביותר, יתרבו. לשמחתנו, רביית העופות ממשיכה במרץ: בקיעה ראשונה של אפרוח נָנָה לאחר שנים רבות שמחה את לבנו (1); האנפות הגמדיות מקננות בשיחי הגומא שלצד הבריכה (2); אפרוחי האווזים האפורים גדלים להפליא (3); אפרוחי ננה בקעו במדגרה (4); אפרוחי תרנגולת מטיילים בגן כשהם צמודים לאמם (5); הפרחונים הבוגרים של שחפים צהובי-רגל מתחילים לשוטט באופן עצמאי; החסידות הקימו קן, הטילו ביצים וכעת אנו מחכים לבקיעה; וברווזי המנדרין הטילו ביצים, שמהן בקעו אפרוחים בהצלחה. ולא רק העופות מתרבים בגן: צבי ביצה בקעו בחורש ולפנקים יש גורים צעירים.

1. בקיעה של אפרוח נטה, צילום הדר יוסיפון; 2. קינון של אנפה גמדית, צילום: הדר יוסיפון;
3. הדר ופרחוני אווז אפור, צילום: עמנואל בר; 4. אפרוח ננה בוקע במדגרה, צילום: הדר יוסיפון;
5. תרנגולת ואפרוחים בגן הזואולוגי, צילום: דפנה לב

קורס "מחקר, שמירת טבע וחינוך בגני חיות": סדנה מעשית, העשרות ועוד...

בשנת הלימודים הנוכחית, תשע"ט, התקיים זו השנה השנייה הקורס "מחקר, שמירת טבע וחינוך בגני חיות". השנה הקורס התקיים במתכונת של קורס שנתי, כאשר רוב ההרצאות התקיימו בסמסטר א' ואילו רוב העבודה המעשית התקיימה בסמסטר ב'. מכיוון שלרבים מהסטודנטים הלומדים את הקורס אין כלל רקע וניסיון בעבודה מעשית, הנדרשת לצורך ביצוע הפרויקטים שלהם בקורס זה, שיעור כפול הוקדש לסדנה מעשית שהתקיימה בגן הזואולוגי. במסגרת הסדנה למדו הסטודנטים מרוני מיכלין על שרשרת אספקת המזון לבעלי החיים ועל חשיבותה; ברק לוי הסביר והראה לסטודנטים מערכת גידול חרקים למאכל; הדר יוסיפון הדגים לסטודנטים בנייה של בריכות מים; הסטודנטים גם התנסו בעבודה בבטון עם אהוד קציר ועמנואל בר, ובעבודה במתכת ובעץ עם רון אלעזרי-וולקני.

בסוף מאי ובתחילת יוני התקיימו שני מפגשים שבהם הציגו הסטודנטים את הפרויקטים שלהם, כל קבוצה הציגה את מה שהספיקה לבצע עד כה ואת המתוכנן עד סוף הפרויקט. כעת אנו מחכים לקבל את עבודות הגמר של הקורס, בתקווה שחלק מההעשרות שתוכננו, נבנו ויושמו עבור בעלי החיים השונים ישמשו את המטפלים ואת בעלי החיים במשך חודשים רבים. בתמונה: רוונה אקרט מציגה את המתקן המתוכנן לחצר היעלים, פרויקט שמבוצע יחד עם כספית ישלח וניקול חינאווי

בגיליון הבא של חדשות הגנים נספר עוד על הפרויקטים שהתקיימו בגן ועל כמה מההעשרות המוצלחות יותר, אך בינתיים אנו שמחים לשתף אתכם בתמונה מתוך הפרויקט של קבוצת הסטודנטיות שעבדה עם חתולי הביצות: עדן מורטמן, ענבר דהן, שדא קאידבה ומאי בונמו. בתמונה: אחת מחתולות הביצה נהנית מאוד ממגש נבטי חיטה, צילום: שדא קאידבה.

כנס תכנון גני חיות, ורוצלב, פולין, 2019

בחודש מאי התקיים בעיר ורוצלב שבפולין הכנס השני בנושא תכנון גני חיות. בכנס השתתפו כ-180 איש מכל רחבי העולם, ביניהם אדריכלי נוף מובילים המתמחים בתכנון תצוגות וגני חיות, מנהלי גני חיות וכן אוצרים, זואולוגים, מחנכים ומטפלים ממגוון גני חיות בעולם. מהגן הזואולוגי שלנו השתתפו בכנס אהוד קציר, הדר יוסיפון ודפנה לב. הנושא של הכנס השנה היה "תצוגות כבתי גידול", כלומר, כיצד עלינו לתכנן את התצוגה כך שתהיה קרובה ככל האפשר לבית הגידול הטבעי של בעלי החיים החיים בה. שני נושאים מרכזיים עברו כחוט השני בכל ההרצאות:

הדר ואהוד נהנים מהיום הראשון של הכנס, צילמה: דפנה לב

מבנה תצוגת האפריקריום, גן החיות ורוצלב. תמונת הדמיה בפרסומת של הגן.

תצוגות מעורבות מינים ותצוגות שאליהן יכולים המבקרים להיכנס – שני נושאים המובילים בתפיסות החדשניות של גני החיות בשנים האחרונות. את הכנס פתחה הרצאתו של Radosław Ratajszczak, מנהל גן החיות בוורוצלב, המארח את הכנס. כותרת ההרצאה הייתה: Cheap doesn't need to be bad. הייתה זו הרצאה משמעותית ביותר, בעיקר לאחר שביקרנו בתצוגת "אפריקריום" העצומה, שנבנתה לפני כשלוש שנים בגן החיות בוורוצלב, בעלות של כ-50 מיליון אירו. מהרצאה זו, אך גם מהרצאות אחרות בכנס,

למדנו שאפשר לבנות תצוגות מרהיבות ויקרות, אך גם שאפשר, באמצעים צנועים ביותר, לשפר מאוד את רווחת בעלי החיים ואת מבנה התצוגות. אין ספק שלמדנו רבות ואנו מקווים ליישם חלק מהדברים בגן הזואולוגי.

חדשות הגן בקטנה

🚧 **ניקיונות אביב!** לקראת הקיץ עברו בריכת הצבים והאגם המרכזי ניקיון יסודי: המים נשאבו, הקרקעית נוקתה וטופלה ומים חדשים וטריים הוזרמו לבריכות.

מנקים את האגם במרץ! צילום: ליאור טוויג

בריכת הצבים אחרי הניקוי, צילמה: אילאיל פרת

חדר גידול הזחלים והצרצרים, צילם: ברק לוי

🚧 גידול מסיבי של זחלים

וצרצרים בגן: בעלי החיים

בגן הזואולוגי נהנים

מאספקה שוטפת של מזון

טרי – זחלי קמח וצרצרים –

הודות לעבודתו המסורה של

המטפל ברק לוי. גידול

הזחלים והצרצרים בגן נעשה

באופן אינטנסיבי, מה שדורש

טיפול יומיומי והקפדה יתרה.

יש יתרון גדול בכך שמקור

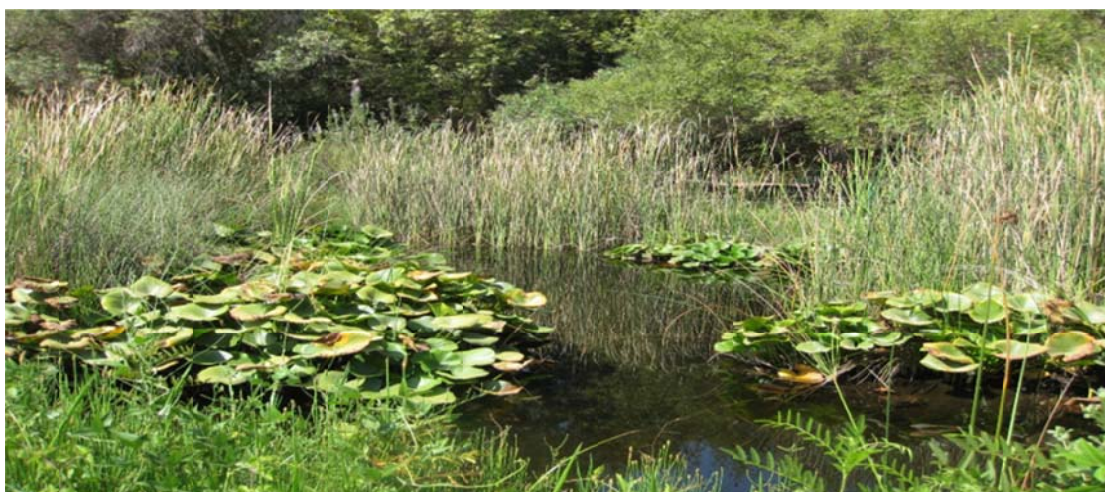
המזון מקומי, מיוצר כאן בגן.

כך אנו שולטים באיכות המזון

ואיננו תלויים במקורות חיצוניים. נראה שאין מקום אחר בארץ, שמגדל כמויות כה גדולות של

זחלים וצרצרים, ואנו מודים לברק על עבודתו הקשה והמסורה.

חדשות הגן הבוטני

שם חדש לגן הבוטני

מושב חבר הנאמנים של אוניברסיטת תל אביב לשנת 2019 נחתם באירוע חגיגי בגן הבוטני,

הכניסה המחודשת לגן הבוטני, צילום: גברי שיאון

אשר זכה לשם
חדש: "הגן הבוטני -
גן יהודה נפתלי".
האירוע התקיים
באמצע חודש מאי,
בנוכחות נשיא
האוניברסיטה
היוצא פרופ' יוסף
קלפטר ובנוכחות
מר יהודה נפתלי,
אשר בחר לתרום
לפיתוח ולקידום הגן
הבוטני וכאות

הוקרה נקרא הגן על שמו. טקס ההוקרה היווה אבן דרך ראשונה בפרויקט פיתוח הגן. לציון
האירוע ניטע עץ של שיטה סלילנית (*Acacia raddiana*) בערוגות הכניסה לגן, אשר לאורכן
מוצגים עצים ישראלים נוספים.

העתקת הנימפאה התכולה

צמחי נימפאה תכולה (*Nymphaea nauchali*), שמקורם בגן הבוטני, הועתקו שוב בחודש מרץ האחרון אל האגם בתל אפק. הנימפאה התכולה, אשר נעלמה ממקורות הירקון לפני עשרות שנים, הושבה אל הגן הלאומי על ידי אנשי רשות נחל הירקון. בזכות פרטים אחדים שנשמרו וטופחו בגן הבוטני של אוניברסיטת תל אביב ונשתלו בבריכה מלאכותית. פרויקט ההשבה החל לפני כעשור וכעת ממשיך הודות להעתקות של הצמח אל בריכות נוספות בשטח הגן הלאומי ירקון. אגם תל אפק, שנועד לשחזר את הנוף שאפיין את אזור מעיינות הירקון, מהווה כיום מקום מקלט למינים בסכנת הכחדה. אתם מוזמנים לצפות בסרטון קצר, המציג את פרויקט ההעתקה של הנימפאות אל האגם.

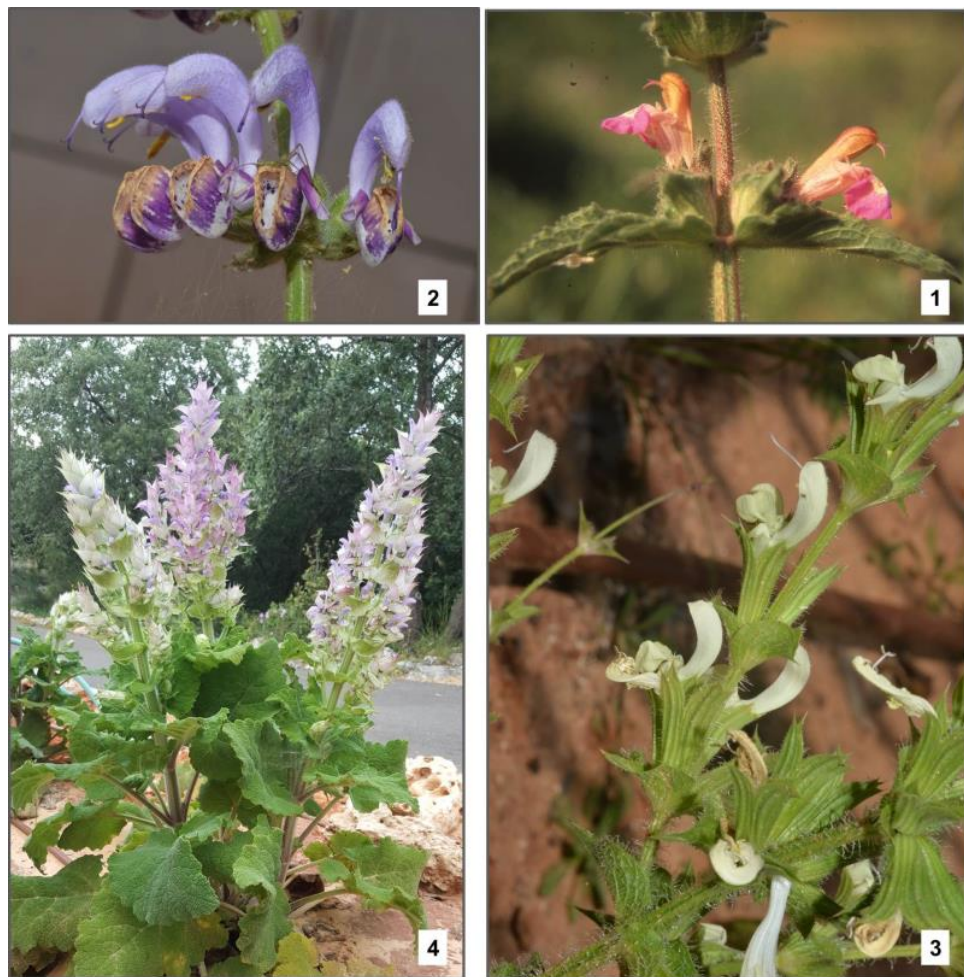

ימין: נימפאה תכולה; שמאל: קנה שורש של נימפאה תכולה, צילומים: גברי שיאון

שתילות אביביות - מרווה שנכחדה ומינים נדירים נוספים

לאורך ערוגות הכניסה נשתלו בחודשים האחרונים כמה מינים חדשים של מרווה. חלקם מינים נדירים מאוד ומין אחד אף נכחד מן הבר ונשמר רק בגנים בוטניים בישראל. מעל 20 מינים בסוג מרווה, השייך למשפחת השפתניים (Lamiaceae), גדלים בישראל. שמונה מתוכם מוגדרים כמין אדום, כלומר מין הנמצא בסכנת הכחדה. שלושה פרטים של מרוות החפים (*Salvia bracteata*) נשתלו בחורף האחרון והחלו לפרוח לקראת סוף האביב. מרוות החפים היא עשבוני רב-שנתי בעל פריחה ורודה, הצומח בבתות ים-תיכוניות יבשות. בעבר הופיע מין זה באתרים בודדים בהרי יהודה, אולם נכחד מכולם ב-1995

וכיום גדל רק בגנים בוטניים. בתחילת שנות ה-90 של המאה ה-20 הועתקו פרטים אחדים של המרווה אל הגן הבוטני בגבעת רם. הצמחים נשמרו ומשם הועתקו אל גני מקלט נוספים ואף נעשו ניסיונות, שטרם צלחו, להשיבם אל אתרי טבע בהרי יהודה. מרווה נדירה נוספת, אשר נשתלה יחד עם מרוות החפים, היא מרווה מרושתת (*Salvia sclarea*). מרווה זו צומחת בטבע ברכס נפתלי ומוגדרת כמין אדום (בסכנת הכחדה). מי שביקר בחודשי האביב בגן הבוטני התרשם בוודאי מפריחתה הסגולה והיפה ומעליה הבשרניים. המרווה המרושתת היא גם צמח תבלין ומרפא ומהווה מקור חשוב לאומגה 3. לצד שני מינים אלה נשתלו עוד שבעה מינים נוספים של מרוות, רובם בסכנת הכחדה או על סף איום בטבע. אתם מוזמנים להרוות את צימאונכם למרוות בסיור קצר לאורך ערוגות הכניסה לגן.

1. מרוות החפים, צילום יובל ספיר; 2. מרווה כחולה, צילום: גברי שיאון;

שימו לב לצמח הזה!

לאוסף צמחי המרפא והרעל ע"ש ניסים ויליה מנשה, נוסף באביב האחרון צמח מרפא חדש -
אצבעונית ארגמנית (*Digitalis Purpurea*). צמח קצר-חיים זה שייך למשפחת הלחכיים
(Plantaginaceae). בעבר הפיקו מהאצבעונית חומרים אשר שימשו לטיפול במחלות לב, אולם
בשל רעילותו הגבוהה של הצמח כיום משתמשים בתרופות אחרות, בטוחות יותר.
נבטי האצבעונית נשתלו במרכזת של חלקת צמחי המרפא באופן מעגלי, בצלו של סהרון קשה-
עלים (*Cocculus laurifolius*), אשר יכול להועיל במקרים של יתר לחץ דם וכאבים כרוניים.
שתילי האצבעונית מתפתחים בקצב מרשים ואנו מקווים כי באביב הבא הם גם יפרחו.

גיא דן, בן שירות לאומי האחראי על טיפוח חלקת צמחי המרפא,
מציג את ערוגת האצבעונית הארגמנית, צילום: טל לבנוני

"המעבדה" - תוכנית הרדיו של גיל מרקוביץ ב"כאן תרבות"

בסוף חודש אפריל השתתף ד"ר יובל ספיר, מנהל הגן הבוטני, בהקלטת פרקים חדשים לתוכנית
הרדיו "המעבדה". זוהי תוכנית רדיו יומית המשודרת ב"כאן תרבות", של תאגיד השידור
הציבורי, ומוגשת על ידי המגישה והעורכת גיל מרקוביץ. ארבעת הפרקים שבהם השתתף ד"ר
ספיר עסקו בסקירה של נושאים בוטניים ואקולוגיים, תוך התמקדות בתחומי הליבה הנחקרים

במעבדתו, אשר ממוקמת ופועלת בתוך הגן הבוטני. בין השאלות שנדונו במסגרת התוכנית: איך מגדירים מין? כיצד מינים נוצרים? כיצד הם שומרים על הגבולות באמצעות בידוד רבייתי? נעדכן כאשר פרקים אלו יעלו לאוויר, בינתיים אתם מוזמנים להאזין לנושאים המדעיים הנסקרים במסגרת התוכנית.

ד"ר יובל ספיר וגיל מרקוביץ, בתוכנית הרדיו "המעבדה"

